

□ Hur skall vi förhålla oss till pluralformer som *ilskor*, *ångestar* och *solbrännor*, undrar en läsare i sitt brev till språkspalten. Bl.a. den här frågan tar prof. C-E. Thors upp idag. Sjalve Strindberg skrev en gång hörslar.

□ Språkvårdsfrågor kan som vanligt sändas till "Torsdag med Thors", Dagboken, Hufvudstadsbladet, Mannerheimvägen 18, 00002, Hfrs 200. Vi vidarebefordrar breven till språkprofessorn.

Torsdag med THORS

X. 8.-78

ÅTER OCH IGEN träffar vi vår språkexpert professor Thors, och återigen är det skäl att påpeka att han gärna tar emot frågor från läsekretsen. Adressera era brev till Dagboken, som vidarebefordrar!

En frågeställare ber om synpunkter på ordet **igen**. Det är tydligen fråga om placeringen av ordet. **Igen** har i många fall stark betoning: Kom snart igen! Är du nu här igen? Där misstog du dig igen. I dylika fall står **igen** sist i satsen.

I andra fall bildar **igen** ett uttryck tillsammans med ett verb och står nära detta i satsen: Jag känner igen honom. Den placeringen är den vanliga, när **igen** betecknar att något stängs, täpps till el.dyl.: Han slog igen dörren. Vi lät mura igen hålet.

Åter, som mycket ofta är synonymt med **igen** i betydelsen "ånyo, på nytt", placeras i den användningen nära verbet: Nu är han åter här. Rätt ofta har emellertid **åter** en

annan betydelse: det betecknar en motsats. Då placeras **åter** genast efter det ord som det skall framhäva: Jag åter har den uppfattningen (i motsats till någon annan). I morgon åter blir vädret vackert (man betonar **i morgon** som en motsats till **idag**). I dylika fall måste man placera **åter** på det angivna sättet: t.ex. "Ni tycker om honom. Vi måste åter ogilla honom" känns språkvidrigt: det bör vara "Vi åter måste...", medan "vi måste åter" är detsamma som "vi måste ogilla honom igen".

□

En annan frågeställare känner tveksamhet inför pluralformen av ord på **-handel**, t.ex. **bokhandel**.

Av gammalt har ord på **handel** (främst **bokhandel**) ansetts **vara utan pluralis**; i stället har **boklådor** använts. (**Lådor** är övertaget från tyskans **Laden** "butik".) Akademiens ordlista, senaste upplagan (1973) anger för **bokhandel** pluralen **boklådor**.

Jag är emellertid inte så sträng i fråga om pluralen **bokhandlar**, och jag vet att t.ex. sekreteraren i Svenska språknämnden i Stockholm, prof. Bertil Molde, godtar pluralformen **bokhandlar**, som förekommer på sina håll i Sverige.

Min mening är således, att vi kan acceptera pluralen **bokhandlar**. Vi slipper röra oss med det mycket främmande ordet **boklådor**, och vi är inte tvungna att tala om flera **andelsaffärer**, utan vi kan använda formen **andelshandlar**.

□

Den svenska rättstavningen är i allmänhet tämligen fast. Vacklan i det brukliga stavsaättet förekommer mest i lånord, någon gång i rent svenska ord.

Till de ord som uppvisar vacklan hör ordet **tjugo** — hos oss väl alltid och i Sverige ofta uttalat **tjugu**. Den allmänt godtagda auktoriteten, Akademiens ordlista, godtar både **tjugo** och **tjuju**.

Jag hör till dem som anser att det nu gällande stavsaättet i det stora hela är bra: vill man göra ändringar, bör de inskränkas till vissa fall av konsonantkombinationer (jämför **känna** — **kände**, men **fälla** — **fällde**). Lånords stavning kan diskuteras, särskilt med beaktande av att allt fler numera känner lånord från engelskan både i engelsk och i svensk form: det är kanske inte så lyckat att införa en speciell svensk stavning av sådana ord.

Carl-Eric Thors

En frågande citerar ur en bok av en ganska känd stockholmsjournalist: "Stevenson skrev om jordelivets intighet." Är **intighet** ett adekvat och användbart ord, synonymt med "förgänglighet".

Visst är **intighet** ett godtagbart ord i svenskan, och det sammanhang som frågeställaren citerar är just ett sådant där ordet brukar förekomma. Hans tveksamma hållning inför det är emellertid av intresse: han tycker att det låter "främmande". Till en del beror detta väl på att **intighet** är ett relativt ovanligt ord, som brukar förekomma i religiösa och filosofiska texter. Men det är också tänkbart att ordets halvt främmande ursprung bidrar till att det kan kännas egendomligt: det är bildat efter det liktydiga tyska **Nichtigkeit**.

Samme frågare önskar få synpunkter på ordet **oslipplig**.

Oslipplig är enbart finlandssvenskt. Betydelsen torde vara välbekant: "som man inte kan komma ifrån", ofta ungefär "efterhängsen": "Tänk att man skall behöva dras med den där oslippliga karln!"

Oslipplig är förstas bildat till **slippa**, men till **slippa** i den allmänt svenska betydelsen "bli kvitt", "undgå". Därför tycker jag att **oslipplig** är ett ord som gärna kan brukas "oss finlandssvenskar emellan", men vi bör veta att rikssvenskar står frågande inför det.

En annan frågande påminner mig om att jag inte beaktade termen **födoråd**, när jag i spalten 25. 4. 1977 behandlade det vanliga finlandssvenska ordet **sytning**.

Jag gick i den nämnda spalten något in på ordet **sytnings** historia, och skall inte upprepa den här: det räcker att säga att det är en gammal svensk term. **Födoråd** är eller har varit vanligt i vissa delar av Sverige i betydelsen "underhåll, t.ex. i form av bostad och mat, som utgår till en jordägares föräldrar" dvs "sytning". **Födoråd** synes inte ha förekommit som lagterm. — Samma ord är vanligt i norskan i formen **føderåd**.

En tredje frågande undrar hur man skall ställa sig till flertalsformer som **ilskor**, **ångestar**, **solbrännor**.

Det märkliga med de nämnda formerna är givetvis att de inte förekommer i vanligt språk. **Ilskor** och **ångestar** motsvaras närmast av **vredesutbrott** och **ångestfall** — ord för känslor saknar ofta pluralform. Allmänt kan det väl sägas att ovanliga pluralformer av detta slag kan förekomma undantagsvis; själve Strindberg skriver en gång **hörslar**.

Former som **ilskor** osv. förblir väl sällsyntheter, och jag tycker man kan se på dem med jämnmod: det lönar sig inte att förargas över dem.

Carl-Eric Thors

Ebba: rådslor, ilskor vanliga.